

Posudek bakalářské práce.

Marek Lisý, Německá revoluce 1918/19 – role SPD: úspěšná demokratická přestavba, či zahozená šance? Bac. práce IMS FSV UK 2008, 50 str.

Bakalářská práce (textově s. 6-38) je rozdělena do úvodu, osmi, chronologicky členěných kapitol a závěru, po němž následuje seznam zkratk, německé shrnutí, seznam použité literatury a přílohy.

Rozvzpomeňme se na metodický pokyn vedení IMS, co má obsahovat úvod kvalifikační práce: „V úvodu autor definuje výchozí tezi své práce, vytýčí klíčové otázky, vysvětlí metodu (případně potřebnou kombinaci metodologických přístupů) svého výzkumu, kriticky zhodnotí klíčovou literaturu a hlavní skupiny pramenů. Do úvodu patří i pasáž o struktuře celé práce.“ Lisý definuje na s. 8 svoji „Leitfrage: „Chci se zaměřit především na roli, kterou během revoluce sehrála SPD reprezentovaná svými lidry. ... Nejdůležitější otázkou, na kterou se snažím hledat odpověď na následujících stránkách, je, zda německá sociální demokracie svou vládní úlohu zvládla úspěšně, či naopak fatálně selhala.“ Hned také tamtéž definuje svoji výchozí tezi: „... se přikláním k názoru, že SPD svou roli nezvládla a že přes nepopíratelné úspěchy se revoluce z let 1918/19 nedá považovat za úspěšnou“.

Potud formálně vše v pořádku. Jen pak marně hledám objasnění metody výzkumu a zejména kritické zhodnocení klíčové aktuální literatury a hlavních použitých skupin pramenů. Konstatování: „Snažil jsem se vyhnout literatuře, která je negativně poznamenána politickou situací nebo politickou orientací autora, zároveň však čerpat z více názorových proudů“ (s.8), bohužel nestačí - nadto když M. Lisý následně učinil právě opak toho, co deklaroval: hlavními oporami jeho práce jsou 40 let staré, pramenně krajně nespolehlivé, tendenční publicistické pamflety Sebastiana Haffnera a Wolfganga Malanowskiho, doplněné o pestrý výběr až na výjimky starší - především popularisační - literatury různého směru: od záznamů sociálně demokratických přednášek (Reinhard Rürup 1993) po klasické dílo německého studenoválečného nacionálního konservatismu (Golo Mann 1958, zde v českém překladu z r. 1993). Tuto sbírku autor doplňuje populárními texty z internetu, které nadto ani v bibliografii blíže citačně neidentifikuje (s.42).¹ Současnou německou literaturu tématu autor takřka nepoužívá: Zejména mne zarazilo nezaznamenání 4. dílu Wehlerových Deutsche Gesellschaftsgeschichte z r. 2003, kde je tématu věnována kapitola V. a VI. (s.148-230) a uznávané syntézy Eberharda Kolba, Die Weimarer Republik, München 2002, resp. knížky téhož autora Der Frieden von Versailles, München 2005, kde jsou účelně shrnuty přínosy nové odborné literatury z let okolo r. 2000.

Jediná v práci použitá edice (G.A.Ritter – S.Miller (edd.), Die Deutsche Revolution, 1983) je v textu citována pouze dvakrát, jinak autor recipuje prameny prostřednictvím literatury, tj. velmi často v účelově krácené či manipulované formě. Typickým příkladem je popis Ph. Scheidemannem provedené proklamace republiky 9. 11.1918 na s. 8: „Přistoupil k oknu říšského sněmu a zvolal: Německý lid zvítězil na celé čáře. Vše staré, ztrouchnivělé se zhroutilo, je konec militarismu! Hohenzollernové abdikovali! Ať žije Německá republika!“ – Lisým citováno podle C. Stern – H.A.Winkler, Wendepunkte, 1994 s. 108. Citát jsem neměl možnost ověřit. Podle edice: Wolfgang Michalka, Gottfried Niedhart (Hrsg.): Deutsche Geschichte 1918-1933. Dokumente zur Innen- und Außenpolitik. Frankfurt am Main 1992, s. 20n. zní ale

¹ Jde o populární událostní „leporelo“ o německých dějinách 1918-1933 Německého historického musea v Berlíně (www.dhm.de), internetové vydání Berneckeho populární práce: Die Revolution 1918/1919. Von der Monarchie zur Republik, vydané Bavorskou zemskou centrálou pro politické vzdělávání (www.stmuk.bayern.de) a obdobně populární internetovou ilustrovanou presentaci událostních dějin revoluce (www.novemberrevolution.de). Nic proti jejich užití, ale měly by být podrobeny kritice a ne prostě recipovány.

originální Scheidemannův projev,² přednesený z parlamentního balkonu (!): „*Der Kaiser hat abgedankt. Er und seine Freunde sind verschwunden, über sie alle hat das Volk auf der ganzen Linie gesiegt. Prinz Max von Baden hat sein Reichskanzleramt dem Abgeordneten Ebert übergeben. Unser Freund wird eine Arbeiterregierung bilden, der alle sozialistischen Parteien angehören werden. Die neue Regierung darf nicht gestört werden in ihrer Arbeit für den Frieden und der Sorge um Arbeit und Brot. Arbeiter und Soldaten, seid euch der geschichtlichen Bedeutung dieses Tages bewusst: Unerhörtes ist geschehen. Große und unübersehbare Arbeit steht uns bevor. Alles für das Volk. Alles durch das Volk. Nichts darf geschehen, was der Arbeiterbewegung zur Unehre gereicht. Seid einig, treu und pflichtbewusst. Das alte und morsche, die Monarchie ist zusammengebrochen. Es lebe das Neue. Es lebe die deutsche Republik.*“ To je přece projev poněkud o něčem jiném. Jistě, v bakalářské práci nejde o podrobnosti, o detaily. Ale tato drobnost je přece signifikantní pro Lisého práci: místo metodického rozboru vytčeného problému, místo kritické analýzy pramenů nebo komparace konkrétních názorů literatury na v úvodu (resp. v zadání bakalářské práce) vytýčenou otázku, je tu podáno stručné - událostní - chronologické líčení revoluce od jejího předvečera do občanské války jara 1919, přičemž ony události, výroky, postoje jsou podávány v nespolehlivé a tendenční, neinterpretované zkratce žurnalistického článku. Fakta nejsou ověřována a koneckonců ani nehrají roli, argumenty či pramenné doklady nejsou používány, interpretace je nahrazena tvrzeními.³

Nejhorší je však skutečnost, že zcela eliminován je historický kontext německé revoluce, resp. je pouze nahrazen poukazy na strach socialistických politiků z bolševismu. Celá problematika ukončení války, vyjednání a naplnění drsných spojeneckých podmínek příměří, rovnajícího se draze zaplacené bezpodmínečné kapitulaci, nutnost bleskurychlého vyvedení vojska z okupovaných území a návazně vyrovnávání se s nabídnutými drakonickými (ale relevantními!) podmínkami míru, na který nebyla německá, po léta ideologicky zpracovávaná německá společnost mentálně připravena, zároveň ale i nutnost rychle řešit zoufalou hladovou a energetickou krizi, resocialisovat zdivočelé navrátilce z fronty a nenechat zemi utonout v šílenství ultralevicových vzpour (autor jaksi nechápe, že „hnutí rad“ či „dělnických a vojenských rad“ je ekvivalent pro to, co se rusky nazývá: „sověty“) a ultrapravicových spiknutí atd. - nic z toho nebere Lisý při posuzování „úspěchu nebo selhání“ vlády SPD na vědomí. Někdo s pocitem odpovědnosti za desetimilióny německých občanů tehdy musel na sebe vzít roli „konkurzního správce morálně, politicky, vojensky i hospodářsky bankrotujícího císařství“ (Lisý s. 15). Jestli je autorovi nepochopitelné (tamtéž), že tak učinila právě sociální demokracie, měl by čtenáři sdělit, kdo jiný byl v Německu oné doby takové úlohy ochoten a schopen.

Lisého práce se tak z kvalifikační studie k získání bakalářského gradu změnila v levičácký pamflet, neostýchající se opakovat (nebo parafrázovat) jak tradiční stalinistické fráze (Lisý s.32), cílící k zostuzení sociální demokracie jako zrádce třídního boje, tak - bez řádného citování pramenů - nekriticky opakovat nejhorší pomluvy např. o iniciační roli Ph. Scheidemanna,⁴ resp. vlády SPD při zavraždění Luxemburgové a Liebknechta.⁵ Ač nejsem přívrženec sociální demokracie, připadá mi to nechutné. Především je to ale neprofesionální.

² V dobové literatuře a různých pracích o Scheidemannovi je projev (resp. jeho projevy onoho dne) prokládán mezoslovenými publika a některé věty zní poněkud odlišně, rozsah, obsah a celková struktura projevu však zůstává taková, jak zde citováno.

³ Lisý např. píše na s. 26: „Luxemburgová a Liebknecht však nenásledovali příkladu Marxe, Engelse či Lenina a i přes varování svých přátel odmítli opustit Německo a uchýlit se do zahraničí.“ Znamená to, že podle autora Marx, Engels a Lenin koncem roku 1918, varování svými přáteli, opustili Německo do zahraničí? A co vlastně dělá tato věta v textu bakalářské práce?

⁴ Namáhal se autor ověřit si někde informaci z Malanowskiho pamfletu, že sociálně demokratický poslanec Scheidemann vypsal na hlavy Luxemburgové a Liebknechta odměnu po 50 000 marek? (viz Lisý s. 26). Tuto účelovou protirepublikánskou fámou odmítla již dobová publicistika...

Práce neověřila autorovu schopnost odborně pracovat s literaturou a (tištěnými) prameny, provést jejich relevantní rešerši a kritiku, vystavět argumentaci k vytčeným otázkám a formulovat k nim pramenně podložené závěry. Jestliže svoluji k obhájení této práce jako „dobré“, činím tak jen podmíněčně a s přesvědčením, že Lisého práce „dobrá“ není!

Praha 7.6.2008

⁵ Kdyby se autor alespoň namáhal přečíst si v internetu ono slavné a nechutné interview s Pabstem v: Der Spiegel z 18.4.1962.... Seriosní německá historická literatura je ovšem nerecipuje.